

Mikulski, Zdzisław

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa w 1997 r. : Sprawozdanie z działalności Wydziałów : Wydział III Nauk Matematycznych i Fizycznych : Warszawski Klub Profesorów Nauk o Ziemi - Spotkania seminaryjno-towarzyskie Wydziału VII PAN i Wydziału III TNW (1997-1998)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 60, 98-101

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

- Kontrowersje i spory wokół problemu ozonowego.
- Zasługi laureatów nagrody Nobla: Paula Crutzena (Max-Planck Institute), Mario Moliny (Cambridge, MA) i F. Sherwooda Rowlanda (University of California).

Leszek Starkel

GLOBALNE ZMIANY ŚRODOWISKA I ICH PALEOGEOGRAFICZNE KORZENIE

(streszczenie)

W wykładzie poruszone zostały następujące zagadnienia:

1. Źródła globalnych zmian środowiska:

- czynniki astronomiczne (pozaziemskie), zmiany obiegu Ziemi;
- czynniki tektoniczne;
- zdarzenia katastrofalne;
- zmiany klimatyczne w czwartorzędzie – przesuwanie stref klimatycznych, epizody glacialne i wahania poziomu oceanów;
- czynniki antropogeniczne I etapu (zbieractwo, myślistwo, wylesienie, uprawa ziemi i hodowla, próby regulacji obiegu wody);
- czynniki antropogeniczne II etapu (przyspieszenie wymiany energii i obiegu materii, degradacja geoekosystemów, wprowadzenie do obiegu nowych substancji i energii).

2. Efekt cieplarniany i zagrożenie globalnych zmian klimatu, fakty i perspektywy.

3. Wyczerpywanie się zasobów abiotycznych i biosfery.

4. Drogi przeciwdziałania i miejsce nauki w kształtowaniu równowagi i ochrony zasobów środowiska.

Warszawski Klub Profesorów Nauk o Ziemi

– Spotkania seminaryjno-towarzyskie Wydziału VII PAN
i Wydziału III TNW (1997–1998)

Rozwój poszczególnych kierunków nauk o Ziemi wywołał potrzebę bezpośrednich spotkań, w celu wymiany poglądów i wzajemnych powiązań. Z inicjatywy prof. Jerzego Jankowskiego, przewodniczącego Wydziału VII Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych PAN, członka zwyczajnego PAN i TNW,

dyrektora Instytutu Geofizyki PAN oraz prof. Janusza Hamana, prezesa Polskiej Fundacji Upowszechniania Nauki, członka zwyczajnego PAN, doprowadzono do stałych, comiesięcznych spotkań seminaryjno-towarzyskich w siedzibie Fundacji na warszawskiej Sadybie (ul. Rymanowska 6). Spotkania zostały przewidziane dla członków Wydziału VII PAN (mieszkających w Warszawie) oraz członków Wydziału III Nauk Matematycznych i Fizycznych TNW, pracujących w dziedzinie nauk o Ziemi. Spotkania objęły zatem podstawowy trzon kadry uczonych zainteresowanych naukami o Ziemi. Odbywały się one dość regularnie w każdy pierwszy wtorek miesiąca (o godz. 17.), z przerwami wakacyjnymi; połączone ze skromnymi poczęstunkami, przyrządzanymi gustownie przez panie z sekretariatu Wydziału VII PAN, pod okiem Pani Wiesławy A. Jankowskiej.

Spotkanie organizacyjne odbyło się 12 II 1997 r. (wyjątkowo w inny dzień miesiąca); jego celem było przedyskutowanie trybu regularnych spotkań i proponowanej ich tematyki. Przyjęto regulamin spotkań:

1. Zebrania odbywają się w każdy pierwszy wtorek miesiąca.
2. Mają one charakter seminaryjno-towarzyski, tzn. że oprócz referatu będzie spotkanie towarzyskie przy lampce wina.
3. Dyscypliny referatów powinny się przeplatać.
4. Zebrania będą miały charakter zamknięty, w tym sensie, że będą zapraszani tylko członkowie Wydziału VII PAN oraz członkowie TNW, którzy są reprezentantami nauk o Ziemi.
5. Na zebrania będą zapraszani także prezes i dyrektor Fundacji Upowszechniania Nauki, spotkania bowiem odbywać się będą w siedzibie tej Fundacji; prowadzący zebranie (referent) ma prawo zaprosić dodatkowo 5 osób spoza wymienionych wyżej.
6. Prowadzącym zebranie jest ten, który odpowiada za referat (niekoniecznie tą osobą jest stały uczestnik – może nią być osoba zaproszona).

Tematyka kolejnych spotkań była ustalana każdorazowo z miesiąca na miesiąc; korzystano przy tym na ogół z indywidualnych propozycji członków spotkań. Zainaugurowano spotkania 4 III 1997 r. wystąpieniem prof. Zdzisława Mikulskiego (Uniwersytet Warszawski) nt. *System nauk o Ziemi – jego powstanie i rozwój*. Pojęcie „nauki o Ziemi” pojawiło się w zasadzie dopiero w drugiej połowie XX w., a jego definicji można się doszukać w materiałach I Kongresu Nauki Polskiej w 1951 r. Poszczególne kierunki rozwijały się różnie, organizując się zwykle w międzynarodowe stowarzyszenia (asocjacje) naukowe. W wystąpieniu wskazano na przewidywane tendencje rozwojowe nauk o Ziemi.

Po miesięcznej przerwie (Wielkanoc 1997 r.), 6 V wystąpił prof. Marcin Rościszewski (Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN) z referatem *Dylematy geopolityczne polskiej granicy wschodniej*. Ukazano złożoność i dynamikę procesów zachodzących na obszarze, granicznym, znaczenie tych obszarów w wymiarze krajowym i międzynarodowym, wreszcie ogromny i zróżnicowany „bagaż historyczny”, z którym mamy wciąż do czynienia, i z którym trzeba się nieodzownie uporać wspólnie z naszymi sąsiadami.

Ostatnie spotkanie przedwakacyjne (3 VI) wypełnił referat pt. *Przyroda w światopoglądzie Stanisława Staszica*, przedstawiony przez prof. Michała Szulczewskiego (UW). Referent rozwinął przyjętą przez Staszica skrajnie neptunistyczną wizję historii Ziemi, w której główne znaczenie przypisywał on procesom powolnym i długotrwałym. Za cel ewolucji Ziemi i życia Staszic uważał pojawienie się rodu ludzkiego i przygotowanie środowiska przyrodniczego do jego egzystencji.

Spotkania w roku akademickim 1997/98 rozpoczęto 7 X 1997 r. „gościnnym” wystąpieniem prof. Andrzeja Ciołkosza (Instytut Geodezji i Kartografii) pt. *Teledetekcja satelitarna jako metoda badania globu ziemskiego*. Referat był bogato ilustrowany zdjęciami satelitarnymi, a uczestnicy otrzymali piękny plan Warszawy z 1996 r. w skali 1:25 000, sporządzony na podstawie zdjęć satelitarnych KVR-1000 wykonanych przez satelitę serii KOSMOS w 1992 r. Plan został sporządzony w Instytucie Geodezji i Kartografii.

Spotkanie 4 XI było poświęcone lipcowej powodzi 1997 r. Prof. Zdzisław Kaczmarek (Instytut Geofizyki PAN) podzielił się swymi refleksjami na temat przyczyn i przebiegu powodzi, walki z powodzią, metod prognoz hydrometeorologicznych i organizacji służby przeciwpowodziowej. Z kolei na spotkaniu 2 XII prof. Jan Burchard (Instytut Nauk Geologicznych PAN) przedstawił *Refleksje na marginesie odkrycia polonu i radu*, z okazji przypadającej w 1998 r. 100. rocznicy odkrycia obu pierwiastków przez Marię Skłodowską-Curie i Piotra Curie. Przypomnijmy, że 8 X 1997 r. odbyła się uroczysta sesja naukowa PAN i TNW nt. „Rola Towarzystwa Naukowego Warszawskiego w rozwoju badań nad promieniotwórczością w Polsce”.

Charakter wyłącznie towarzyski miało spotkanie 6 I 1998 r., na które część uczestników przybyła wraz z małżonkami. Wymieniono poglądy na temat dotychczasowych spotkań i przyszłych zamierzeń.

Podczas spotkania 3 II 1998 r. prof. Aleksander Guterch (Instytut Geografii PAN) przedstawił fragment swego zbioru dawnych map i na tym tle rozwinął historię początków kartografii światowej. Zbiór map spotkał się

z żywym zainteresowaniem i uznaniem zebranych. Z kolei 3 III prof. Piotr Eberhardt (IGiPZ PAN), wprowadzony jako gość przez prof. Piotra Korcellego (IGiPZ PAN), wygłosił referat pt. *Migracja międzynarodowa w perspektywie przystosowania Polski do Unii Europejskiej*. Na spotkaniu 7 IV prof. Marek Niezgódka (UW) mówił w „gościnnym” wystąpieniu *O modelowaniu matematycznym zjawisk przyrodniczych*.

Spotkanie 5 V było poświęcone zagadnieniom ekologii krajobrazu, które referował prof. Andrzej Richling (UW). Referent zapoznał zebranych z pojęciami dotyczącymi krajobrazu, jego badania i opisywania, definicją i rozwojem ekologii krajobrazu oraz wykorzystaniem tej wiedzy jako podstawy gospodarowania przestrzenią. Zbliżoną tematykę miało „gościnne” wystąpienie prof. Janusza B. Zielińskiego (wspólnie z dr hab. Janem K. Łatką – Centrum Badań Kosmicznych PAN) pt. *System satelitarny GPS i jego zastosowanie w naukach o Ziemi*.

W drugim półroczu 1998 r., z uwagi na powstałe trudności lokalowe, nie wznowiono spotkań seminaryjno-towarzyskich PAN i TNW. Natomiast ostatnie spotkanie, zamykające pierwszy cykl spotkań 1997/1998 odbyło się w domowej sympatycznej atmosferze u Państwa W. i J. Jankowskich (3 XI 1998 r.). Rozważano celowość dalszych spotkań klubowych; zebrani wyrazili jednogłośnie pełną aprobatę ich kontynuacji. Brak jednak możliwości dalszego spotykania się w siedzibie Polskiej Fundacji Upowszechniania Nauki (udostępnienie siedziby innemu użytkownikowi) wymaga znalezienia nowego miejsca spotkań. Sprawą zajmie się napewno nowomianowany przewodniczący Wydziału VII PAN prof. Michał Szulczewski, członek korespondent PAN.

Zdzisław Mikulski

WYDZIAŁ IV NAUK BIOLOGICZNYCH

Przewodnicząca: Teresa Pojmańska.

Sekretarz: Lech Zwierzchowski.

Wydział IV liczył w końcu 1997 r. 49 członków, w tym 35 zwyczajnych i 14 korespondentów. W 1997 r. liczba członków zwiększyła się o 2 osoby – przyjęto A d m a U r b a n k a na członka zwyczajnego oraz B o ż e n n e O l s z a ń s k ą na członka korespondenta TNW.

Odbyło się 5 zebrań naukowych o następującej tematyce:

21 I – Krzysztof Staroń: *Jak sprowadzić dobre enzymy na złą drogę.*